

www.krasp.org.pl

Konferencja
Rektorów
Akademickich
Szkół
Polskich

Przewodniczący:

prof. dr hab. inż. Jan Szmidt
Rektor
Politechniki Warszawskiej
president@krasp.org.pl

Biuro KRASP:

Krakowskie Przedmieście 26/28
00-927 Warszawa
tel.: 22 55 20 352
fax: 22 55 21 567
biuro@krasp.org.pl

Warszawa, 12 kwietnia 2018 r.

KRASP/89/2018

Szanowny Pan
Maciej Kopec
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Edukacji Narodowej
al. J. Ch. Szucha 25
00-918 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z nr DPPI-WPPiP.4010.30.2018.MS z 15 marca 2018 roku w załączeniu przesyłam opinię Komisji ds. Kształcenia Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich dotyczącą projektu rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

Z wyrazami szacunku,

Prof. dr hab. inż. Jan Szmidt
Przewodniczący KRASP

Opinia
Komisji ds. Kształcenia
Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich
dotycząca projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej
zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania
przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły
podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w
stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej
szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej
do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej
(projekt rozporządzenia z dnia 15 marca 2018 r.)

Opiniowane rozporządzenie dotyczy zmian w dotychczasowych przepisach podstawy programowej, które wejdą w życie począwszy od roku szkolnego 2019/2020 i mają związek z harmonogramem przekształceń poszczególnych typów szkół, określonym w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, z późn. zm.).

Projektowane zmiany i uzupełnienia wprowadzone w rozpatrywanych dokumentach są uzasadnione potrzebą zachowania spójności i logiki kształceniowej w związku z wdrażanymi nowymi rozwiązaniami w zakresie systemu edukacji. Przekształcenie zasadniczych szkół zawodowych w szkoły branżowe I i II stopnia stanowi interesujące rozwiązanie w zakresie wzmocnienia tej gałęzi edukacji, dotąd zaniedbywanej, która jest bezpośrednio związana z potrzebami gospodarczymi kraju a przede wszystkim funkcjonowaniem rynku pracy zwłaszcza w obszarze usług.

Na pozytywną opinię zasługuje rozbudowanie kształcenia zawodowego do dwóch stopni, których realizacja wpisuje się w wertykalną drożność systemu edukacji, daje bowiem kwalifikacje zawodowe i ogólne, pozwalające na kontynuowanie rozwoju kompetencyjnego na wyższych etapach (szkoła policealna lub wyższa). Wpisuje się także w potrzeby współczesności, w tym zdolności konstruowania kariery zawodowej, pogłębiania i poszerzania kwalifikacji, jak również przygotowania do ewentualnej ich zmiany. Rozbudowanie i precyzyjne uszczegółowienie treści kształcenia ogólnego wpisuje się w koncepcję kształcenia wielostronnego odnoszącego się do wielu sfer osobowości młodego człowieka i jego zróżnicowanych kompetencji.

Szczególnie pozytywnym aspektem jest eksponowanie wiedzy i umiejętności uczniów w zakresie posługiwania się narzędziami cyfrowymi ułatwiającymi poruszanie się w technikach informatycznych, stanowiącymi stopniowe poszerzenie wiedzy informatycznej z zagadnieniami programowania włącznie, wprowadzanej na wcześniejszych etapach edukacyjnych.

Bardzo pozytywnym aspektem podstawy programowej jest zwrócenie uwagi na doskonalenie u uczniów umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł. Wpisuje się to w założenia funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego i tzw. nowoczesnego nauczania oraz dbałości o wysoki poziom alfabetyzmu funkcjonalnego w społeczeństwie, adaptacyjności społecznej, czy sprawnego funkcjonowania społeczności lokalnej. W związku z tym kolejną mocną stroną podstawy programowej jest odwołanie się do nabywania przez młodych ludzi

kompetencji społecznych takich jak komunikacja i współpraca w grupie (również w środowisku wirtualnym) oraz udział w projektach zespołowych, jak również odwołanie się do wychowania jako „zadania rodziny i szkoły, która w swojej działalności musi uwzględniać rolę rodziców, ale także i państwa, do którego obowiązków należy stwarzanie właściwych warunków wychowania” oraz zwrócenie uwagi na rozwijanie postaw obywatelskich i patriotycznych. Wydaje się jednak, że w tym ostatnim aspekcie akcentuje się wyłącznie zagadnienia tożsamości narodowej, historii i tradycji narodowych, czy działania na rzecz ochrony środowiska, a w zbyt małym stopniu podkreśla się rangę tolerancji i szacunku dla praw drugiego człowieka (kwestia rozumienia wolności). Brak jest również odniesienia do sposobów radzenia sobie ze stresem, kształtowania postaw autorefleksyjnych, akcentowania umiejętności interpersonalnych, czy empatii – zagadnień tak ważnych w kontekście dynamicznego rozwoju cywilizacyjnego (społecznego, technologicznego, naukowego), w którym funkcjonują młodzi ludzie.

W Podstawie Programowej Kształcenia Ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej niejasne jest włączenie idei „dialogu we wspólnocie dociekającej” oraz „rozwijania narzędzi myślowych” w kontekście szczegółowych treści i celów kształcenia. Oba te sformułowania odnoszą się bardziej do strategii kształcenia (szczególnie w zakresie metod i technik kształcenia) i powinny stanowić jedynie propozycję uzupełnienia procedur osiągnięcia celów kształcenia.

To, co może budzić w projekcie wątpliwość, to zbyt pobieżne potraktowanie kwestii niepełnosprawności, pomimo że z nagłówka projektu wynika inaczej. Uwaga ta odnosi się nie tyle do treści programowych, bo w tych kwestia niepełnosprawności się pojawia, ale braku dookreślenia metod i form wsparcia należnego uczniom niepełnosprawnym, jak również pozwalającego im rozwijać pełnię ich możliwości.

Rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej powinno formułować w sposób precyzyjny wskazania dotyczące dydaktyki specjalnej oraz sposobów dostosowania procesu kształcenia w sferze organizacyjnej do edukacji włączającej. W przypadku wychowania fizycznego istnieje potrzeba dostosowania umiarkowanej aktywności do potrzeb uczniów. Wiąże się to m.in. z potrzebą dostosowania standardów kształcenia nauczycieli do wymagań podstawy programowej, np. w zakresie organizacji kształcenia uczniów niepełnosprawnych, czy stosowania ujednoczonych narzędzi w diagnostyce edukacyjnej.

W zakresie edukacji polonistycznej zastrzeżenia budzi dobór lektur, nieprzystający do realiów współczesnego świata. Zaproponowane do analizy teksty z kanonu lektur obowiązkowych mogą sprawiać trudność ze względu na archaiczny język, styl oraz problematykę dalece odległą od środowiska i stylu życia młodych ludzi. Wskazane byłoby w analizie tekstów z literatury antycznej i staropolskiej uczynienie punktem wyjścia utworów współczesnych oraz podczas omawiania lektur, zamiast ujęcia historyczno-literackiego, akcentowanie ujęcia problemowego. Zatem wymienienie w podstawie programowej listy lektur bez wskazania konieczności połączenia tych treści ze współczesną problematyką budzi niepokój. Analiza podstawy programowej skłania do sformułowania wniosku, że w zakresie edukacji polonistycznej nie do końca zastanowiono się nad celem kształcenia, co może doprowadzić do sytuacji pozornej realizacji procesu nauczania-uczenia się; skupienie się wyłącznie na tzw. „kulturze wysokiej”, bez działań prowadzących do „włączania” uczniów w kulturę, może spowodować niechęć uczniów do uczenia się zagadnień z zakresu języka polskiego. Lektury takie jak „Chłopi” czy „Potop” nie zostaną przeczytane przez uczniów szkół branżowych zgodnie z założeniem podstawy programowej - z zaangażowaniem i w taki sposób, aby potrafić o nich mówić i pisać - z uwagi na to, że trudności pojawią się w zakresie rozumienia języka i uchwycenia kontekstów kulturowych. Zatem, z całą pewnością, lista

lektur powinna zawierać więcej pozycji literatury współczesnej i tylko wybrane pozycje z kanonu. Ponadto, na etapie szkoły branżowej nie ma konieczności realizacji zagadnień z zakresu teorii języka i można je zamienić na wykonywanie praktycznych ćwiczeń z zakresu komunikacji, np. z przyszłym pracodawcą czy klientem.

W podstawie programowej znajduje się dużo zapisów dotyczących TIK oraz propozycji i wymagań odnośnie nauczycieli. Dokument dla szkoły branżowej zawiera zapis, iż „każda sala lekcyjna powinna mieć dostęp do Internetu, uczniowie i nauczyciele powinni mieć zapewniony dostęp do pracowni stacjonarnej lub mobilnej oraz możliwość korzystania z własnego sprzętu. Wszystkie pracownie powinny być wyposażone w monitor interaktywny (z wbudowanym komputerem i oprogramowaniem) lub zestaw: komputer, projektor i tablica interaktywna lub ekran”. Ponadto, podstawa programowa wymaga między innymi, aby uczniowie zapoznali się z możliwościami nowych urządzeń cyfrowych i ich oprogramowań; charakteryzowali sieć Internet, jej ogólną budowę i usługi; posiadali umiejętność programowania i rozwiązywania problemów z wykorzystaniem komputera oraz innych urządzeń cyfrowych. Wiele szkół nie będzie w stanie sprostać tym wymaganiom między innymi z uwagi na: problemy z odpowiednim wyposażeniem, a nawet dostępem do Internetu szerokopasmowego; sprzętem komputerowym, na którym już widać upływ czasu; brakiem opiekunów wyposażenia informatycznego (często rolę opiekuna pełni nauczyciel informatyki, zdarzają się przypadki nauczycieli informatyki, którzy zatrzymali się na systemie Windows XP); problemy z modernizacją sprzętu i aktualizacją oprogramowań; brak ogólnopolskiej zunifikowanej platformy z materiałami wspomagającymi proces dydaktyczny z wykorzystaniem tablic interaktywnych, czy ogólnopolskiej platformy e-learningowej przeznaczonej do szkół; brak ujednoczonej infrastruktury informatycznej w danej szkole; problemy z obsługą nowoczesnego sprzętu i brak praktycznej wiedzy nauczycieli na temat wykorzystywania dostępnego w szkole sprzętu multimedialnego (uczniowie niejednokrotnie przewyższają wiedzą nauczycieli w tym zakresie) oraz brak wsparcia dla nauczyciela w zakresie TIK, gdyż do profesjonalnych szkoleń na odpowiednim poziomie mają dostęp tylko nieliczni nauczyciele. Poza tym, nowoczesna technologia jest elementem życia, w którym swobodnie czują się uczniowie, nauczyciele czasem nawet nie próbują zmierzyć się z rzeczywistością – dlatego też, aby zrealizować (zasadne zresztą) założenia podstawy programowej w zakresie wykorzystywania TIK, konieczne wydaje się doksztalcanie nauczycieli w zakresie wykorzystywania nowych technologii komunikacyjno-informacyjnych. Na podstawie programową informatyki w szkole branżowej należy patrzeć w powiązaniu ze zmianami, jakie nastąpiły w nauczaniu informatyki w szkole podstawowej. Wprowadzenie możliwości rozwiązywania problemów z pomocą komputerów i programowania od najmłodszych lat znacznie wydłużyło okres poznawania tych zagadnień, a przez to umożliwiło stopniowe i uporządkowane wprowadzanie elementów, które do tej pory uznawane były w informatyce za trudne. Takie rozwiązanie wniosło wiele dobrego w edukację informatyczną i rzeczywiście stanowi solidny fundament założeń podstawy programowej.

Jednym z celów podstawy programowej w zakresie kształcenia biologicznego jest „pogłębienie wiedzy dotyczącej organizmu człowieka oraz zrozumienie zjawisk i procesów wpływających na różnorodność biologiczną”. Treści szczegółowe w dużej mierze skupiają się na pogłębianiu wiedzy na temat budowy i funkcjonowania organizmu człowieka oraz kształtowaniu postaw w zakresie dbałości o zdrowie oraz profilaktyce prozdrowotnej. Część zagadnień z Podstawy Programowej dla 8-letniej szkoły podstawowej powtarza się, choć w szkole branżowej większy nacisk kładziony jest na świadome dokonywanie wyborów dotyczących zdrowia oraz omówienie chorób związanych z funkcjonowaniem poszczególnych układów narządów. Kształcenie biologiczne ma na celu rozwijanie postawy badawczej i logicznego myślenia poprzez prowadzenie badań i wykonywanie obserwacji, eksperymentów biologicznych i chemicznych oraz dokonywanie wnioskowania w oparciu o wyniki badań, posługiwanie się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych, rozumowanie naukowe oraz stosowanie nabytej wiedzy w rozwiązywaniu problemów biologicznych i rozwijaniu postawy szacunku wobec przyrody i środowiska. Wszystko to stanowi bardzo pozytywną tendencję w realizacji założeń nowoczesnego nauczania

opartego między innymi na nauczaniu problemowym i kształtowaniu postaw badawczych uczniów, czy doskonaleniu myślenia naukowego i krytycznego. Treści nauczania są dość szczegółowe, co teoretycznie pozwoli przygotować się do składania egzaminu maturalnego. Pojawia się jednak wątpliwość, czy przy tak obszernym zakresie treści kształcenia zostaną wyczerpująco zrealizowane wszystkie hasła niezbędne potencjalnym maturzystom.

Pozytywny jest fakt, że podstawa programowa biologii kładzie duży nacisk na edukację prozdrowotną i przygotowanie ucznia do podejmowania działań na rzecz ochrony zdrowia, zwłaszcza w odniesieniu do chorób cywilizacyjnych. Warto jednak byłoby uzupełnić wymagania podstawy programowej o jednoznaczne zapisy dotyczące konieczności prowadzenia lekcji biologii w formie ćwiczeń terenowych wykorzystujących różne przestrzenie i oferty instytucji edukacji pozaformalnej i nieformalnej.

Uczeń kończący szkołę branżową ma dostrzegać różnice między wiedzą potoczną i wiedzą potwierdzoną metodami naukowymi, odróżniać fakty od opinii, co stanowi nadzieję na realizację założeń alfabetyzmu naukowego na etapie szkoły ponadpodstawowej. W podstawie programowej biologii znajduje się zapis, iż wiedza i umiejętności nabywane przez uczniów powinny być odpowiedzią na wyzwania współczesnej rzeczywistości oraz rozumienie zasad równoważonego rozwoju (tutaj niestety raczej wyłącznie w kontekście rozwijania postawy szacunku wobec przyrody i środowiska z pominięciem społecznego filaru ZR). Niektóre założenia podstawy programowej biologii dotyczą zagadnień społecznych, np. „uczeń powinien uzyskać przygotowanie do w pełni świadomego funkcjonowania w społeczeństwie”, ale po raz kolejny okazuje się, że skupiają się one na „szczególnym uwzględnieniu potrzeb ochrony środowisk naturalnych” bez odnoszenia się do funkcjonowania człowieka w społeczeństwie. Nadzieję na realizację choć niektórych treści biologicznych z uwzględnieniem kształtowania postaw społecznych daje zapis podstawy programowej, który brzmi: „Istotne jest także rozwijanie kompetencji krytycznego myślenia, zwłaszcza w kontekście szans i zagrożeń związanych z zastosowaniem biotechnologii molekularnej, dlatego należy stworzyć warunki do dyskusji na ten temat”.

W założeniu, lekcje biologii mają odbywać się w salach lekcyjnych wyposażonych w narzędzia IT oraz w oparciu między innymi o zasoby cyfrowe oraz umiejętne korzystanie ze współczesnych technologii, głównie źródeł internetowych – to dobry kierunek rozwijania umiejętności wykorzystywania narzędzi IT w celach edukacyjnych. Po raz kolejny pojawia się jednak obawa, czy nauczyciele będą w stanie sprostać tym wyzwaniom – konieczne wydaje się zatem doksztalcenie nauczycieli w zakresie nowych technologii komunikacyjno-informacyjnych.

W dokumencie zauważa się szereg nieścisłości natury merytorycznej i językowej.

Przykłady:

1. W zakresie przedmiotu informatyka, w podstawie programowej dla szkoły branżowej znajdują się zapisy, które wymagałyby doprecyzowania:
 - „uczeń projektuje i programuje rozwiązania problemów z różnych dziedzin...”; proponuje się zapis: „uczeń projektuje i programuje rozwiązania problemów z różnych dziedzin, wykorzystując m.in. metodę Design Thinking...”
 - „uczeń wyszukuje w sieci potrzebne informacje i zasoby, ocenia ich przydatność oraz wykorzystuje w rozwiązywanych problemach”; celowe jest wprowadzenie tzw. strategii wyszukiwania informacji (świadomego wykorzystywania metod wyszukiwania i wykorzystywania informacji) - proponuje się zatem zapis: „uczeń wyszukuje w sieci potrzebne informacje i zasoby, analizuje ich przydatność, poprawność merytoryczną, ocenia efekt końcowy oraz wykorzystuje w rozwiązywanych problemach”
 - „IV. Rozwijanie kompetencji społecznych”; proponuje się dopisanie „punktu 4: prawidłowo określa cele i funkcje przekazów medialnych”.
2. Podstawa programowa chemii ma układ spiralny, który nawiązuje do treści nauczanych w szkole podstawowej, jednak treści te skupiają się głównie wokół chemii związanej z życiem codziennym. Treści szczegółowe nie pozwalają na dokładne poznanie zagadnień

z zakresu chemii organicznej oraz mechanizmów reakcji chemicznych. Ze względu na dobór treści istnieje szansa realizacji projektów edukacyjnych ściśle związanych z przedmiotami zawodowymi. Liczba eksperymentów została ograniczona do minimum i niektóre z nich pokrywają się z wykonywanymi na wcześniejszym etapie edukacyjnym.

Ponadto:

- str. 2, wiersz 9 i 8 od dołu: „Bogacenie słownictwa, w tym poznawanie terminologii właściwej dla każdego z przedmiotów” - przedmioty szkolne nie mają terminologii, terminologia obowiązuje w dziedzinach nauki dlatego raczej powinno być „Bogacenie słownictwa, w tym poznawanie terminologii właściwej dla danej dziedziny nauki”,
- str. 2, wiersz 4 od dołu: powinien brzmieć „wykorzystania informacji oraz jej weryfikacji”,
- str. 77, wiersz 2 od dołu: powinno być: „stop lutowniczy” a nie „stop spawalniczy” (spawanie przeprowadza się w dużo wyższej temperaturze niż lutowanie, spawanie to nadtapianie łączonych elementów, a lutowanie, nie),
- str. 78, wiersz 10 od góry: powinno być dodane „i tlenu”, gdyż inna jest przyczyna alotropii węgla a inna tlenu,
- str. 78, wiersz 21 od dołu: powinno być „wodorków niemetali”, a nie tylko „wodorków” - bo takie przykłady są podane,
- str. 78, wiersz 12 od dołu: powinno być „trudno rozpuszczalne”, gdyż faktycznie każda sól jest rozpuszczalna tylko jej rozpuszczalność jest różna; nie ma soli, u których nie wyznaczono by iloczynu rozpuszczalności,
- str. 79, wiersz 18 od dołu: może nie „5”, a „10 atomów w cząsteczce” (5 wymagane było w szkole podstawowej - podstawa programowa),
- str. 80, punkt 8 wymaga doprecyzowania, gdyż chodzi w tym przypadku o powstawanie trudno rozpuszczalnych soli mydeł,
- str. 80, wiersz 15 od dołu: nie „stos” lecz powinno być: „stосуje”
- str. 81, wiersz 2,3 od góry: lepiej zamiast „alkoholu etylowego” zastosować nazwę systematyczną „etanol”,
- str. 81, punkt 7 wymaga poprawy : „...wyrabiania ciasta i pieczenia chleba,” chleb jest z ciasta, fermentacja zachodzi przed pieczeniem, a podczas pieczenia ciasta rozszerza się tlenek węgla (IV),
- str. 81, punkt 1: powinno być „spalania”, a nie „spalania się” - te tworzywa same się nie zapalają i nie palą,
- str.81, w punkcie 4, w nawiasie sam wyraz „sztucznych” nic tu nie mówi - należy dodać np. „tworzyw sztucznych”.
- str. 82, wiersz 9 od góry: należy określić maksymalną liczbę uczniów w grupie; takie określenie jest nieprecyzyjne i stwarza możliwość dowolnej interpretacji liczbowej,
- str.82, wiersz 10 od dołu: wyraz „ciśnienia”- nie w nawiasie, opuścić nawias i wstawić po wyrazie „stężenia” przecinek,
- str. 82, wiersz 5 od dołu: nie „zasad” a „wodorotlenków”, aby było w zgodzie z wcześniejszą treścią,
- str. 82, wiersz 1 od dołu: nie „zasad” a „wodorotlenków”; taki zapis nawet według terminologii z połowy XX wieku eliminuje wodorotlenki trudno rozpuszczalne, a te głównie się otrzymuje,
- str. 83, wiersz 4 od góry: punkt 12 wymaga dokładniejszego sprecyzowania, badać można produkty korozji,
- str.83, punkt 18: nieprecyzyjne stwierdzenie - jak odróżnić tworzywo sztuczne od włókna, skoro włókna mogą być z tworzyw sztucznych?

Bardzo istotnym elementem podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, ze wszech miar zasługującym na pozytywną opinię, jest położenie nacisku na wychowanie fizyczne, zwłaszcza prozdrowotne. Fakt umieszczenia tych treści na początku podnosi rangę tych bloków przedmiotowych, realizujących zadania odnoszące się do jakości fizycznego funkcjonowania dorosłych osób uczących się. Treści te wpisują się w profilaktykę działań prozdrowotnych koncentrujących się zarówno na wiedzy, jak i różnorodnych formach aktywności fizycznej, sprzyjając tym samym kształtowaniu, bądź utrwalaniu pozytywnych

postaw prozdrowotnych. Na pozytywną opinię zasługuje również realizowanie w postaci podstaw zagadnień przedsiębiorczości, odpowiadające w sposób szczególny potrzebom współczesnego funkcjonowania ekonomicznego, eksponowanie treści, które przy praktycznym nachyleniu ich realizacji mogą wspierać umiejętność lepszego rozumienia świata, krytycznego analizowania znaczeń i informacji ekonomicznych (w tym aktów prawnych i informacji przekazywanych przez media), mających bezpośredni wpływ na funkcjonowanie każdego człowieka. Pozwalają też wykorzystywać wiedzę i umiejętności do kształtowania własnej kariery zawodowej oraz używania narzędzi finansowych do świadomego uczestniczenia w rynku pracy.